

॥ संवाद अथवा आख्यान सूक्त
ऋग्वेद संहिता मण्डल १० ॥

.. Samvada or Akhyana sukta from
Rigveda Samhita Mandala 10 ..

sanskritdocuments.org

August 12, 2016

.. Samvada or Akhyana sukta from Rigveda Samhita Mandala 10 ..

॥ संवाद अथवा आख्यान सूक्त ऋग्वेद संहिता मण्डल १० ॥

Document Information

Text title : samvAdasUkta Rigveda saMhitA maNDala 10

File name : samvAdasUkta.itx

Category : sUkta

Location : doc_veda

Author : Vedic Tradition

Language : Sanskrit

Subject : philosophy/hinduism, Literature of ancient India

Description-comments : Samvada sUkta comprises conversation between

Latest update : September 2, 2012

Send corrections to : Sanskrit@cheerful.com

Site access : <http://sanskritdocuments.org>

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted for promotion of any website or individuals or for commercial purpose without permission.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

August 12, 2016

sanskritdocuments.org

॥ संवाद अथवा आख्यान सूक्त ऋग्वेद संहिता मण्डल १० ॥

Pururava-Urvashi conversation as Samvada Sukta

ह॒ये जा॒ये म॒नसा॑ तिष्ठ॒ घोरे॑ व॒चासि॑ मि॒श्रा कृ॒णवा॒वहै॑ नु ।
न नौ॑ म॒न्त्रा अनु॑दितास ए॒ते म॒यस्कर॑न्परतरे च॒नाह॑न् ॥ १०.०९५.०१
कि॒मेता॑ वा॒चा कृ॒णवा॑ तवा॒हं प्रा॒क्रमि॑षमुष॒साम॒ग्नि॒येव ।
पु॒रूर॒वः पु॒नर॑स्तं॒ परे॑हि॒ दुरा॑पना वा॒त इ॒वाह॑मस्मि ॥ १०.०९५.०२
इ॒षुर्न॑ श्रि॒य इ॒षुधे॑रसना गो॒षाः श॒तसा॑ न रं॒हिः ।
अ॒वीरे॑ ऋ॒तौ वि॑ द॒विद्यु॑तन्नो॒रा न मा॑युं चि॒तय॑न्त॒ धुन॑यः ॥ १०.०९५.०३
सा व॒सु द॑धती॒ श्वशु॑राय॒ वय॑ उ॒षो य॑दि॒ वष्ट॑न्तिगृहात् ।
अस्तं॑ न॒नक्षे॑ यस्मिञ्चा॒कन्दि॑वा न॒क्तं श्र॑थि॒ता वै॒तसे॑न ॥ १०.०९५.०४
त्रिः स्म॑ मा॒हः श्र॑थयो॒ वैत॑सेनो॒त स्म॑ मे॒ऽव्य॑त्यै॒ पृणा॑सि ।
पु॒रूर॒वोऽनु॑ ते॒ केत॑मायं॒ राजा॑ मे॒ वीर॑ त॒न्वः॑स्तदा॒सीः ॥ १०.०९५.०५
या सु॒जूर्णिः॑ श्रेणिः॒ सु॒म्रापि॑र्हृ॒देच॑क्षुर्न॒ ग्रन्थि॑नी च॒रण्युः ।
ता अ॒ञ्जयो॑ऽरुणयो॒ न स॑सुः श्रि॒ये गा॒वो न॑ धे॒नवो॑ऽन॒वन्त ॥ १०.०९५.०६
स॒मस्मि॑ञ्जाय॒मान॑ आ॒सत॑ ग्रा॒ उ॒तेम॑वर्ध॒न्नद्य॑ः॒ स्वगू॑र्ताः ।
म॒हे य॑त्त्वा॒ पु॒रूर॒वो र॑णायावर्धय॒न्दस्यु॑ह॒त्याय॑ दे॒वाः ॥ १०.०९५.०७
स॒चा य॑दा॒सु ज॑हती॒ष्वत्क॑म॒मानु॑षीषु॒ मानु॑षो नि॒षेवे॑ ।
अ॒प स्म॑ म॒त्तर॑सन्ती॒ न भु॑ज्युस्ता॒ अ॒त्रस॑न्न॒थस्पृ॑शो॒ नाश्वाः॑ ॥ १०.०९५.०८
य॑दा॒सु म॑तो॒ अ॒मृता॑सु॒ निस्पृ॑क्सं॒ क्षोणी॑भिः॒ ऋतु॑भिर्न॒ पृ॒ङ्गे ।
ता आ॒तयो॑ न॒ तन्वः॑ शु॒म्भत॑ स्वा॒ अश्वा॑सो॒ न क्री॑ळ्यो॒ दन्द्शानाः॑ ॥
१०.०९५.०९
वि॒द्युन्न॑ या प॒तन्ती॑ द॒विद्यो॑द्भ॒रन्ती॑ मे॒ अप्या॑ का॒म्यानि॑ ।
ज॒निष्टो॑ अ॒पो न॑र्यः॒ सुजा॑तः॒ प्रोर्व॑शी॒ तिर॑त दी॒र्घमा॑युः ॥ १०.०९५.१०
ज॒ज्ञिष॑ इ॒त्था गो॑पी॒थ्याय॑ हि॒ द॒धाथ॑ तत्पु॒रूर॒वो म॑ ओ॒जः ।
अ॒शासं॑ त्वा॒ वि॒दुषी॑ स॒स्मिन्न॑ह॒न्न म॑ आश्रु॒णोः॑ कि॒मभु॑ग॒वदा॑सि ॥ १०.०९५.११
क॒दा सू॒नुः पि॒तर॑ जा॒त इ॒च्छा॑च्च॒क्रन्ना॑श्रु॒ वर्त॑यद्वि॒जान॑न् ।
को द॑म्पती॒ स॒मन॑सा॒ वि यू॒योद॑ध॒ यद॑ग्निः॒ श्वशु॑रेषु॒ दीद॑यत् ॥ १०.०९५.१२

प्रति ब्रवाणि वर्तयते अश्रु चक्रन्न क्रन्ददाध्ये शिवायै ।
 प्र तत्ते हिनवा यत्ते अस्मे परेह्यस्तं नहि मूर मापः ॥ १०.०९५.१३
 सुदेवो अद्य प्रपतेदनावृत्परावत परमां गन्तवा उ ।
 अथा शयीत निर्ऋतेरुपस्थेऽधेनं वृका रभसासो अद्युः ॥ १०.०९५.१४
 पुरुरवो मा मृथा मा प्र पतो मा त्वा वृकासो अशिवास उ क्षन् ।
 न वै स्त्रैणानि सख्यानि सन्ति सालावृकाणां हृदयान्येता ॥ १०.०९५.१५
 यद्विरूपाचरं मर्त्येष्ववसं रात्रीः शरदश्चतस्रः ।
 घृतस्य स्तोत्रं सकृदह आश्रां तादेवेदं तातृपाणा चरामि ॥ १०.०९५.१६
 अन्तरिक्षप्रां रजसो विमानीमुप शिक्षाम्युर्वशीं वसिष्ठः ।
 उप त्वा रातिः सुकृतस्य तिष्ठान्नि वर्तस्व हृदयं तप्यते मे ॥ १०.०९५.१७
 इति त्वा देवा इम आहुरैळ यथेमेतद्भवसि मृत्युबन्धुः ।
 प्रजा ते देवान्हविषा यजाति स्वर्ग उ त्वमपि मादयासे ॥ १०.०९५.१८

The story is elaborated in Harivamsha 1.26, Urvashi-Pururava
vRittam, legend of Uravashi-purUrava.

The following two are also part of Akyana Suktas or Samvada Suktas
from Rigveda considered as popular subjects/stories for Indian theater.
Although like Samvada Sukta as the one above, they cannot
be considered to “destroy the causes of misunderstandings and
quarrel between couples and establish peace and harmony in the
family” as attributed to Samvada Sukta.

Yama-Yami conversation

ओ चित्सखायं सख्या ववृत्यां तिरः पुरू चिदर्णवं जगन्वान् ।
 पितुर्नपातमा दधीत वेधा अधि क्षमि प्रतरं दीध्यानः ॥ १०.०१०.०१
 न ते सखा सख्यं वष्ट्येतत्सलक्ष्मा यद्विषुरूपा भवाति ।
 महस्पुत्रासो असुरस्य वीरा दिवो धर्तार उर्विया परि ख्यन् ॥ १०.०१०.०२
 उशन्ति घा ते अमृतास एतदेकस्य चित्त्यजसं मर्त्यस्य ।
 नि ते मनो मनसि धाय्यस्मे जन्युः पतिस्तन्वश्मा विविश्याः ॥ १०.०१०.०३

न यत्पुरा चकृमा कद्ध नूनमृता वदन्तो अनृतं रपेम ।
गन्धर्वो अप्स्वप्या च योषा सा नो नाभिः परमं जामि तन्नौ ॥ १०.०१०.०४
गर्भे नु नौ जनिता दम्पती कर्देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूपः ।
नकिरस्य प्र मिनन्ति व्रतानि वेद नावस्य पृथिवी उत द्यौः ॥ १०.०१०.०५
को अस्य वेद प्रथमस्याहः क ई ददर्श क इह प्र वोचत् ।
बृहन्मित्रस्य वरुणस्य धाम कदु ब्रव आहनो वीच्या नृन् ॥ १०.०१०.०६
यमस्य मा यम्यंश काम आगन्समाने योनौ सहशेष्याय ।
जायेव पत्ये तन्वं रिरिच्यां वि चिद्वहेव रथ्येव चक्रा ॥ १०.०१०.०७
न तिष्ठन्ति न नि मिषन्त्येते देवानां स्पश इह ये चरन्ति ।
अन्येन मदाहनो याहि तूयं तेन वि वृह रथ्येव चक्रा ॥ १०.०१०.०८
रात्रीभिरस्मा अहभिर्दशस्येत्सूर्यस्य चक्षुर्मुहुरुन्मिमीयात् ।
दिवा पृथिव्या मिथुना सबन्धू यमीर्यमस्य बिभृयादजामि ॥ १०.०१०.०९
आ घा ता गच्छानुत्तरा युगानि यत्र जामयः कृणवन्नजामि ।
उप बर्बृहि वृषभाय बाहुमन्यमिच्छस्व सुभगे पतिं मत् ॥ १०.०१०.१०
किं भ्रातासद्यदनाथं भवाति किमु स्वसा यन्निर्ऋतिर्निगच्छात् ।
काममृता बह्वेतेतद्रपामि तन्वा मे तन्वंश सं पिपृग्धि ॥ १०.०१०.११
न वा उ ते तन्वा तन्वंश सं पपृच्यां पापमाहुर्यः स्वसारं निगच्छात् ।
अन्येन मत्प्रमुदः कल्पयस्व न ते भ्राता सुभगे वष्ट्रेतत् ॥ १०.०१०.१२
बतो बतासि यम नैव ते मनो हृदयं चाविदाम ।
अन्या किल त्वां कक्ष्येव युक्तं परि ष्वजाते लिबुजेव वृक्षम् ॥ १०.०१०.१३
अन्यम् पु त्वं यम्यन्य उ त्वां परि ष्वजाते लिबुजेव वृक्षम् ।
तस्य वा त्वं मन इच्छा स वा तवाधा कृणुष्व संविदं सुभद्राम् ॥ १०.०१०.१४

Sarama-Pani conversation

किमिच्छन्ती सरमा प्रेदमानद्भूरे ह्यध्वा जगुरिः पराचैः ।
कास्मेहितिः का परितक्यासीत्कथं रसाया अतरः पयांसि ॥ १०.१०८.०१
इन्द्रस्य दूतीरिषिता चरामि मह इच्छन्ती पणयो निधीन्वः ।

अतिष्कदो भियसा तन्न आवत्तथा रसाया अतरं पयासि ॥ १०.१०८.०२
कीदृङ्ङिन्द्रः सरमे का दृशीका यस्येदं दूतीरसरः पराकात् ।
आ च गच्छाम्नित्रमेना दधामाथा गवां गोपतिर्नो भवाति ॥ १०.१०८.०३
नाहं तं वेद दभ्यं दभत्स यस्येदं दूतीरसरं पराकात् ।
न तं गूहन्ति स्रवतो गभीरा हता इन्द्रेण पणयः शयध्वे ॥ १०.१०८.०४
इमा गावः सरमे या ऐच्छः परि दिवो अन्तान्सुभगे पतन्ती ।
कस्त एना अव सृजादयुध्व्युतास्माकमायुधा सन्ति तिग्मा ॥ १०.१०८.०५
असेन्या वः पणयो वचास्यनिषव्यास्तन्वः सन्तु पापीः ।
अधृष्टो व एतवा अस्तु पन्था बृहस्पतिर्व उभया न मृळात् ॥ १०.१०८.०६
अयं निधिः सरमे अद्रिबुध्नो गोभिरश्वेभिर्वसुभिर्न्युष्टः ।
रक्षन्ति तं पणयो ये सुगोपा रेकु पदमलकमा जगन्थ ॥ १०.१०८.०७
एह गमन्वृषयः सोमशिता अयास्यो अङ्गिरसो नवग्वाः ।
त एतमूर्व वि भजन्त गोनामथैतद्वचः पणयो वमन्नित् ॥ १०.१०८.०८
एवा च त्वं सरम आजगन्थ प्रबाधिता सहसा दैव्येन ।
स्वसारं त्वा कृणवै मा पुनर्गा अप ते गवां सुभगे भजाम ॥ १०.१०८.०९
नाहं वेद भ्रातृत्वं नो स्वसृत्वमिन्द्रो विदुरङ्गिरसश्च घोराः ।
गोकामा मे अच्छदयन्यदायमपात इत पणयो वरीयः ॥ १०.१०८.१०
दूरमित पणयो वरीय उद्गावो यन्तु मिनतीर्ऋतेन ।
बृहस्पतिर्या अविन्दन्निगूह्वाः सोमो ग्रावाण ऋषयश्च विप्राः ॥ १०.१०८.११

.. Samvada or Akhyana sukta from Rigveda Samhita Mandala 10 ..

was typeset on August 12, 2016

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com